

la Catedral de Barcelona; Sanpere i Miquel, el 1902, reivindica l'originalitat dels pintors catalans, contra l'opinió de Casellas, que sostenia que eren de procedència estrangera (Sanpere atribueix a Martorell el retaule de Manresa, el de Sant Jordi de Chicago, el de Pedralbes, però més tard ell mateix es rectifica). Del 1918 al 1936 podem anotar una sèrie de desviacions i errors en l'estudi de Bernat Martorell (atribució, per part del Comunicant, d'una miniatura que en realitat és de Bernat Raurich; Gertrud Richert li atribueix un retaule de Terrassa; Chandler R. Post, que s'adonà, com Emile Betaux, de la gran qualitat pictòrica del retaule de Sant Jordi, anomena el seu autor i el d'obres estilísticament semblants el Mestre de Sant Jordi; identificació per Batlle i Huguet d'aquest Mestre amb Ramon de Mur; atribució, per part de J. Folch i Torres, de les obres del Mestre de Sant Jordi a Lluís Dalmau abans de flamenquitzar-se). L'any 1932 és descobert el contracte d'execució del retaule de Púbol, ja conegut, que signa el pintor Bernat Martorell. Amb la certitud d'aquesta atribució ha estat després possible, gràcies a comparacions estilístiques, d'atribuir amb prou seguretat a Bernat Martorell una sèrie d'obres com el retaule de la Transfiguració de la nostra Catedral, el de les col·leccions Barnola i Muntades, les miniatures del llibre d'hores de l'Arxiu Històric de la Ciutat i del del Museu de Barcelona, les taules d'una col·lecció particular de París i d'una altra del Canadà, etc. El fet que les obres de Bernat Martorell es trobin escampades pels museus de diversos països ha convertit aquell en una figura de gran relleu internacional, que ha apassionat els historiadors de l'art de tot arreu. De la seva vida, però, en coneixem poques coses: el seu testament ens informa que era fill d'un canisser de Sant Celoni i que pertanyia a una família de tradició d'oficis manuals; sabem que ell es relacionà amb argenters, pintors, fusters de retaules, etc., que assessorà diverses obres de pintura (el retaule de Piera, per exemple) i que el seu taller tingué molta importància; el primer retaule contractat per ell fou el del gremi dels freners per al Convent de Jesús de Barcelona, el 1427; en morir Bernat Martorell, el 1452, la seva vídua continua el taller per tal d'acabar les obres començades (un retaule per a Sardenya i uns cartons per a la Casa de la Diputació del General); Miquel Nadal, després, continuà el seu taller. El Comunicant projecta a continuació diverses diapositives d'obres de Bernat Martorell i assenyalà detalladament les característiques del seu estil.

Intervé el **PRESIDENT** (la S. C. E. H. no podia deixar de commemorar el cinquè centenari de la mort de Bernat Martorell i es felicita que hagi pogut dur-ho a terme amb el concurs del Sr. Duran i Sanpere, l'estudiós avui més qualificat per a fer una valoració del gran pintor quatrecentista). — R. ALBERT I LLAURÓ, Secretari.

10 desembre 1952: Llengua i Literatura. — Presideix el Sr. R. ARAMON I SERRA.

El P. MIQUEL BATLLORI exposa la seva comunicació sobre *Darreres novetats en els estudis sobre Ramon Llull*. En les seves recerques sobre lullisme a Itàlia — diu — ha descobert una escola lullista que florí a Bolonya al final del segle XIV, una altra que es desenvolupà a Pàdua, durant el segle XV, i encara una altra que tingué la seu a Roma durant el segle XVII. És un fet curiós de trobar aquestes escoles lullistes a Bolonya i a Pàdua, on continuava amb tot vigor l'escola averroista que influí precisament en Anselm Turmeda. Sabem que Bulons, de l'escola lulliana de Barcelona, explicà Llull a casa de Faustino Dandolo, a Pàdua. Quan, el 1433, aquest marxà a Venècia com a protonotari apostòlic, Bulons va seguir les seves lliçons a Venècia. Es troben a Pàdua manuscrits de Llull entre els manuscrits de Dandolo. Aquesta ciutat és, al final del segle XV, un centre de difusió del misticisme. Lefèvre d'Étaples passa per Pàdua i copia textos de Llull, que porta a París. La Cartoixa de París és el centre d'aquest humanisme piadós i pietístic. Per això la reforma espiritual de santa Justina és emparentada amb els textos filosòfics i místics de Llull. A l'època barroca es troben lletres de lullistes i pensadors francesos, especialment dels mínims, en l'epistolari del P. Kircher (segle XVIII). Aquest fou professor a Roma, centre lullista d'aquesta època. La difusió

de les doctrines de Llull és deguda als deixebles heterodoxos de Giordano Bruno, i per això són mirades amb recel per Belarmí.

Intervenen el PRESIDENT i els Srs. J. CARRERAS i ARTAU (havia sospitat l'existència d'una escola lullista a Bolonya, però no havia trobat res; l'aspecte místic del lullisme de Pàdua és una novetat molt interessant), F. SOLDEVILA (possiblement Alfons *el Magnànim* tingué relació amb el moviment lullista), i J. AINAUD (potser el *Magnànim* conegué aquest moviment a Barcelona, car alguna branca de la família Dandolo residí a Barcelona, com ho demostra el fet d'haver estat descobert un sepulcre del segle XIV que porta aquest nom) i el COMUNICANT (és possible que Dandolo conegué el rei Alfons per mitjà de Besarió). — CARME BOYÉ, Secretari.

20 desembre 1952: Història. — Presideix el Sr. R. ARAMON i SERRA.

El Sr. CONSTANTIN MARINESCU exposa els resultats de les seves investigacions sobre *Jacques Cœur et la Catalogne*. Prop d'un centenar de documents inèdits, descoberts pel Comunicant a diversos arxius, li han permès d'aclarir aspectes desconeguts fins avui de l'activitat de Jacques Cœur i, en primer lloc, les seves relacions estretes amb Alfons *el Magnànim*, amb la família reial i sobretot amb Barcelona. Argenter del rei Carles VII de França, proveïdor de fons a aquest darrer, la qual cosa li permeté d'acabar victoriosament la Guerra dels Cent Anys, ambaixador reial a Roma i a d'altres bandes, Jacques Cœur hagué d'exercir, doncs, un important paper polític; s'afirmà, però, sobretot com un esperit emprendedor i com a comerciant de reputació internacional. Les seves relacions seguides amb l'illa de Rodes i amb l'orde dels Hospitalers, per exemple, el seu negoci amb Alexandria, la seva qualitat de propietari d'una veritable flota en la qual són enregistrats personal català i —constatació remarcable— navilis construïts a Cotlliure, l'emmenaren a ocupar-se de prop del molt rendible comerç d'espècies. Les actes trobades a Barcelona ens revelen que en un cert moment els Consellers de la capital catalana s'inquietaren vivament a causa del monopoli que Jacques Cœur s'havia arrogat per a la importació a França d'espècies precieuses, a expenses dels navilis catalans; d'on les intervencions repetides dels Consellers prop d'Alfons *el Magnànim* i de la seva muller, la reina Maria. És força curiós de constatar, precisament gràcies als documents descoberts a Barcelona, que el sobirà apareix més aviat com a protector del comerciant francès, el qual, d'altra banda, en un cert moment, li havia prestat una determinada quantitat de diners, així com a l'infant Enric, germà del Rei. Caigut en desgràcia a França, empresonat, jutjat, condemnat, la seva fortuna confiscada, reeixí a evadir-se i a dirigir-se Roma. Ben acollit pel papa Nicolau V i, després, per Calixt III, prengué part, al capdavant d'una de les seves galeres, en els combats lliurats als musulmans per una flota pontifícia a la Mediterrània oriental, en el curs dels quals trobà la mort el 1456. Enterrat a l'església dels Corders de l'illa de Quios, és de doldre que tot rastre de la tomba d'aquest remarcable personatge del segle XV hagi desaparegut, car l'església en qüestió fou destruïda pels conqueridors turcs de l'illa.

Intervenen el PRESIDENT i els Srs. J. VICENS i VIVES (amb els estudis del Sr. Marinescu, els del Sr. Wolff i els de la Srta. Carrère sobre el dret d'ancoratge a Barcelona el 1420, es farà molta llum sobre la història de la decadència del comerç català en aquesta època i sobre la història de Barcelona; al segle XV el comerç evoluciona cap a les grans companyies i els monopolis) i F. SOLDEVILA (remarca com amb els seus estudis de relacions mediterrànies el Sr. Marinescu va completant la història del regnat del *Magnànim*). — R. ALBERT I LLAURÓ, Secretari.

24 gener 1953: Història. — Presideix el Sr. FERRAN SOLDEVILA.

El Sr. RAMON GUBERN exposa els seus *Comentaris a la independència del Comtat de Barcelona i a la numeració dels reis d'Aragó*. Comença dient que és difícil de precisar el moment de la independència: és un procés complex, i no es pot fer sinó analitzar-ne